

ОСОБЕНОСТИ И ПРОПУСКИ В ОРГАНИЗАЦИЯТА НА ОБУЧЕНИЕТО НА ОРГАНИТЕ НА МВР В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ВЪВ ВРЪЗКА С ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ФИЗИЧЕСКА СИЛА И ПОМОЩНИ СРЕДСТВА

Елена Колчева

FEATURES AND GAPS IN THE ORGANIZATION OF THE TRAINING OF THE POLICE OFFICERS OF THE MINISTRY OF INTERIOR IN THE REPUBLIC OF BULGARIA IN RELATION TO THE USE OF PHYSICAL FORCE AND FACILITIES

Elena Kolcheva

Резюме: Динамиката в общественно-политическата и социално-икономическа обстановка в Република България предизвикаха интерес към използването на физическа сила и помощни средства от полицейските органи. Наблюдава се увеличаване на броя на инцидентите, свързани с прилагането на правомощието, което налага да бъде анализирана организацията на обучението, с цел установяване на причините, водещи до незаконосъобразното използване на физическа сила и помощни средства. Направен е анализ и предложения за подобряване на професионалната подготовка на полицейските органи.

Ключови думи: полицейски служители; физическа сила; помощни средства; обучение

Summary: The dynamics of the socio-political and socio-economic situation in the Republic of Bulgaria gradually caused public interest in the use of physical force and facilities by police officers. There is an increase in the number of incidents related to the application of the authority, which necessitates analyzing the organization of training to establish the reasons leading to the illegal use of physical force and facilities. An analysis and specific proposals were made to improve the activity of the Ministry of Interior, related to the professional training of police authorities.

Keywords: police officers; use of physical force; facilities; education

УВОД

През последните години динамиката в общественно-политическата и социално-икономическа обстановка в страната постепенно предизвикаха обществен интерес към правомощията на полицейските

служители и по-конкретно към използването на физическа сила и помощни средства. Обществото е особено негативно настроено при установяването на случаи, при които прилагането на правомощието е било незаконосъобразно. Това поражда недоверие към полицейските служители и с основание може да се направи извод, че органите на Министерството на вътрешните работи (МВР), с полицейски правомощия, изпълняват дейността си в една враждебна социална среда.

Към настоящия момент се наблюдава увеличаване на броя на инцидентите, свързани с използването на физическа сила и помощни средства от полицейските служители. Това обстоятелство налага да бъде анализирана организацията на обучението на полицейските органи, с оглед на установяване на причините, които водят до незаконосъобразното прилагане на правомощието.

МВР е държавен орган, чиято дейност, съгласно действащото българско законодателство, е насочена към превенция на престъпността, защита на правата и свободите на гражданите, и опазване на обществения ред. В тази връзка на полицейските служители са предоставени редица по вид и характер правомощия¹. Прилагането на същите следва да е съобразено с характера на извършеното правонарушение и със степента на обществената му опасност. Тези правомощия засягат правата и законните интереси на гражданите, предвид което използването им следва да е в съответствие с правните норми, регламентиращи основанията и реда за прилагането им (Тимчев, 2020, с. 15).

Тезата, която се обсъжда в настоящата статия, се основава на изследване на проблемите и пропуските, съпътстващи обучението на служителите на МВР с полицейски правомощия.

„Необходимостта от всеобхватния подход към образование за сигурност изглежда безспорна, но тя изисква модел, с чиято помощ да не се търсят единствено отговори на злободневните въпроси, а да се подредят приоритетите за усъвършенстване на системата за управление на образованието и обучението за сигурност.“ (Стойков, 2022, с. 75). Това налага необходимостта от изясняване на организацията на дейността по отношение на професионалната им квалификация, с цел законосъобразно и ефективно използване на физическа сила и помощни средства при изпълнение на служебните им задължения – противодействие на престъпността, опазване на обществения ред, гарантиране основните права и свободи на гражданите, защита на живота и здравето им.

---

¹ За повече информация виж: Глава Пета „Правомощия”, Раздел I „Правомощия на полицейските органи”, Закон за Министерство на вътрешните работи, обн. ДВ. бр. 53 от 27 Юни 2014 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр. 19 от 5 Март 2024 г.

С оглед на постигане на целта е използван дедуктивният метод за събиране и обработка на информацията. Анализирани, систематизирани и обобщени са основните нормативни актове и понятия, свързани с организацията на обучението, при използване на физическа сила и помощни средства, във връзка с професионалната подготовка на полицейските служители. Приложени са данни от собствено емпирично изследване, проведено сред полицейски служители от най-големите структури на МВР с цел валидиране на резултатите и разработване на предложения за подобряване на дейността на МВР.

Изследването е направено за целите на дисертационен труд на тема „Използване на физическа сила и помощни средства от полицейските органи на Република България“ от автора, като един от аспектите е свързан с организацията на обучението на полицейските органи.

ИЗЛОЖЕНИЕ

В основата на използването на физическа сила и помощни средства е наличието на ситуация, която попада в някоя от хипотезите, регламентирани в чл. 85 от Закона за МВР. Тогава възниква предпоставката за взимането на решение дали е абсолютно необходимо да бъде приложено това полицейско правомощие. На следващо място, полицейският служител следва много бързо да направи оценка на фактическата обстановка и да прецени какъв вид сила и интензитет, и помощни средства, ще приложи, за да изпълни служебните си задължения. Решението за това, каква сила и помощни средства ще използва, във всеки отделен случай, е в рамките на оперативната самостоятелност на полицейския служител, който извършва анализ на фактическата обстановка, игнорирайки емоциите, агресията, враждебността и т.н. на правонарушителя или правонарушителите.

Практиката и научните изследвания показват, че най-често физическа сила и помощни средства се използват при задържането на лица и опазването на обществения ред по време на масови мероприятия (Генова и Колев, 2011). Това може да се обясни с факта, че задържането на лица на практика се предхожда от други действия на служителите с полицейски правомощия - проверка на помещения, проверка на лични вещи и на моторни превозни средства, на документи за самоличност и т.н. След тези проверки много често се налага задържане, отвеждане на лицето до структурно звено и последващо конвоиране, като е възможно да възникване конфликтна ситуация и да се наложи използването на сила и помощни средства.

С цел изясняване на пропуските в обучението по прилагане на помощните средства от органите на МВР, следва да се направи кратък

анализ на същността на видовете помощни средства, които съгласно разпоредбата на чл. 85, ал. 3 от Закона за МВР са:

1. белезници;
2. усмирителни ризи;
3. палки и прибори;
4. химически вещества, утвърдени от министъра на здравеопазването;
5. служебни животни – кучета и коне;
6. халосни патрони; патрони с гумени, пластмасови и шокови куршуми;
7. устройства за принудително спиране на превозни средства;
8. устройства за отваряне на помещения;
9. светлинни и звукови устройства с отвличащо въздействие;
10. водометни и въздухоструйни машини;
11. бронирани машини.

Редът за използването на физическа сила и помощни средства от полицейските служители на МВР е регламентиран в Наредба № 8121з-418/14.03.2017 г. и Методическите указания за използване на различни видове техники, за използване на физическа сила и помощни средства, технически характеристики и правила за безопасност при употребата и съхранението им².

Недиференцираното изброяване на видовете помощни средства позволява да се направи извода за тяхната равнопоставеност (Тимчев и Попов, 2012, с. 83). Предоставена е възможност на полицейския служител, в рамките на своята оперативна самостоятелност, да вземе решение какво помощно средство да използва, с цел изпълнение на служебните си задължения. Но възниква въпросът дали е достатъчно подготвен, за да приложи практически помощното средство, без да настъпят вредни последици за правонарушителя?

Служителите на МВР с полицейски правомощия ще бъдат по-уверени и ефективни при използването на помощни средства, когато редовно участват в курсове, по време на които практически прилагат помощни средства. Всяко едно от помощните средства има своя специфика и в тази връзка всеки един полицейски служител следва освен да е запознат със същността на помощното средство, да е и достатъчно подготвен, за да го приложи законосъобразно, опазвайки живота и здравето на правонарушителя и на останалите граждани.

Към настоящия момент обучението по отношение на самото прилагане на помощните средства е недостатъчно и неефективно. Изучават се основно тактико-техническите характеристики на

---

² Вж. Заповед № 8121з-904 от 01.08.2018 г. на министъра на вътрешните работи.

помощните средства, но не се организират редовни практически обучения относно тяхното приложение.

В тази връзка, като пример ще бъде анализирана организацията на обучението на полицейските служители, по отношение на най-често използваните помощни средства.

Белезниците³ са предназначени за ограничаване възможността за движение на крайниците на правонарушителя и недопускане на възможността да нарани други лица или себе си⁴. Поставянето на същите има своята специфика и в тази връзка един добре подготвен служител следва да е обучен за максимално кратък период от време, да може да постави белезници на правонарушителя в ситуации, както когато той изпълнява полицейските разпореждания, така и когато същият оказва съпротива. Практиката показва, че такова обучение се провежда при първоначалната подготовка на служителите на МВР, а впоследствие, основно при обучението по месторабота, което както е посочено по-горе, не е ефективно.

На следващо място, използването на палки се допуска само, когато са неприложими други по-леки начини и средства за въздействие. Същността на използването на това помощно средство се свързва с нанасянето на удари. Допуска се нанасянето на мушкащи удари с върха или дръжката на палката само върху мускулите на крайниците. Това е продиктувано от смисъла на използването на физическа сила и помощни средства, а именно не физическо страдание, или още по-лошо телесни повреди, а обезвреждане на лицето, изразяващо се в осуетяване на бягство, отблъскване на нападение или просто неговото неутрализиране (Тимчев и Попов, 2012, с. 86).

Практиката показва, че обучение в ситуации, наподобяващи реалността, не се провеждат. Преподават се техники на удари с палки, но не и в среда, наподобяваща действителността, което води до неправилно прилагане на правомощието в реални ситуации.

Важно е да се направи и кратък анализ на обучението по отношение на използването на химическите вещества, които са предназначени за намаляване на способността за съпротива на правонарушителя чрез дразнещо въздействие върху очите, кожата и горните дихателни пътища. Служителите на МВР се обучават по отношение на тактико-техническите характеристики на този вид помощни средства, както и на теория да съобразяват минималното

---

³ Белезниците са сред най-често използваните помощни средства от полицейските органи. Красноречив факт за значимостта на това помощно средство е регламентирането на отделни хипотези за използването му в законодателството на страни от Западна Европа.

⁴ За повече информация виж: Методически указания за използване на различни видове техники за използване на физическа сила и помощни средства, технически характеристики и правила за безопасност при употребата и съхранението им, утвърдени със заповед № 8121з-904/01.08.2018 г. на министъра на вътрешните работи.

допустимо разстояние до лицето, срещу което ще се използват химическите вещества, скоростта и посоката на вятъра, температурата на въздуха, разстоянието до нарушителите, характера на местността (градски условия, равнинна или пресечена местност)⁵. Важно е да се отбележи, обаче, че реално, на терен, обучение не се провежда. Поради тази причина се наблюдава и неправилно използване и на този вид помощни средства.

Анализът на организацията на обучението на полицейските служители показва, че се извършва предимно обучение на теория, но не и на практика. Служителите са запознати с теоретичните аспекти на използването на физическа сила и помощни средства, но не се провеждат редовни обучения, които да доведат до практически правилното прилагане на специфичното полицейско правомощие.

Правомерното и ефективно използване на физическа сила и помощни средства зависи от организацията и контрола по прилагането на това специфично правомощие, където към настоящия момент са налице редица пропуски. Необходимо е полицейските служители да бъдат редовно обучавани, за да придобият знания и опит, не само в сферата на нормативната уредба, но и практически опит – в тактиката и психологическия аспект на тази специфична дейност.

Към настоящия момент със заповед на министъра на вътрешните работи, рег. № 8121з-1384/27.10.2021 г., е утвърдена „Специализирана методика за подготовка по полицейска лична защита на служителите от Министерството на вътрешните работи“, съгласно която в съответните структури на МВР се провеждат обучения по месторабота. Изготвят се месечни графици за провеждане на занятия, като всяка седмица се определят по два дни, в които в рамките на 60 мин. се провежда обучение по полицейска лична защита.

На следващо място, съгласно Наредбата за професионалното обучение на служителите от Министерството на вътрешните работи, утвърдена със заповед на министъра на вътрешните работи № 8121з-433 от 16 март 2017 г., професионалното обучение по месторабота се осъществява чрез специализирана подготовка, физическа подготовка, подготовка по полицейска лична защита, стрелкова подготовка и пожаро-строева подготовка.

Важно е да се отбележи, че в Наредбата за професионалното обучение на служителите от МВР е предвидено и провеждане на професионално обучение с откъсване от месторабота в рамките на 13

---

⁵ За повече информация виж: Методически указания за използване на различни видове техники за използване на физическа сила и помощни средства, технически характеристики и правила за безопасност при употребата и съхранението им, утвърдени със заповед № 8121з-904/01.08.2018 г. на министъра на вътрешните работи.

(тринадесет) часа седмично, което също е недостатъчно като времеви период.

В тази връзка следва да се постави въпросът, кога полицейският служител ще изпълни ежедневните си служебни задължения, ако същият в работно време следва да присъства и на посочените по вид обучения?

Видно от гореизложеното, обученията по месторабота са в рамките на два дни в седмицата за времеви период от 60 мин., което считаме донякъде за неефективно. Още повече обучението е само по отношение на прилагането на физическа сила и на помощни средства, като използване на техники, блокове, удари, падания, събаряния, заемане на позиции, въздействие с палки и поставяне на белезници. Не се включва разискване на казуси, не се разглежда психологическият аспект на прилагането на правомощието и не се пресъздават реални ситуации. Още повече, може да се приеме, че обучение, организирано по този начин е неефективно, най-малкото, защото, когато един служител е на работното си място, той първо следва да изпълнява на служебните си задължения, съгласно функционалната си компетентност, и в повечето случаи не е възможно да участва или участва чисто присъствено, без да вниква в естеството на обучението.

Във връзка с горепосочените анализи и изводи, проучихме мнението на полицейски служители относно предложението за възстановяване на обучението, свързано с използването на физическа сила и помощни средства от полицейските органи в рамките на 3-дневни и 5-дневни курсове.

Обект на изследването е мнението и нагласите на респонденти, които са служители с полицейски правомощия от най-големите структурни звена в МВР и в ежедневната си дейност по противодействие на престъпността, опазване на обществения ред, защита живота и здравето на гражданите, могат да използват физическа сила и помощни средства.

Анкетното проучване, направено за целите на дисертационен труд на тема „Използване на физическа сила и помощни средства от полицейските органи на Република България“ е проведено в:

- Главна дирекция „Жандармерия, специални операции и борба с тероризма“;
- Столична дирекция на вътрешните работи;
- трите най-големи областни дирекции на МВР – Бургас, Варна и Пловдив.

Обхватът на изследването е определено от следните параметри:

- Темпорален – емпиричното изследването е проведено в периода м. октомври 2022 г. – м. ноември 2022 г.;

- Териториален – емпиричното изследване е проведено на територията на най-големите областни дирекции на МВР;

- Количествен – получени са общо 930 (деветстотин и тридесет) броя анкети.

Видно от анализа на получените данни от проведеното емпирично изследване, на поставения, в анкетата, въпрос № 8 „Как гледате на предложението за възстановяване на обучението, свързано с използването на физическа сила и помощни средства от полицейските органи в рамките на 3-дневни или 5-дневни курсове?“, са получени следните отговори:

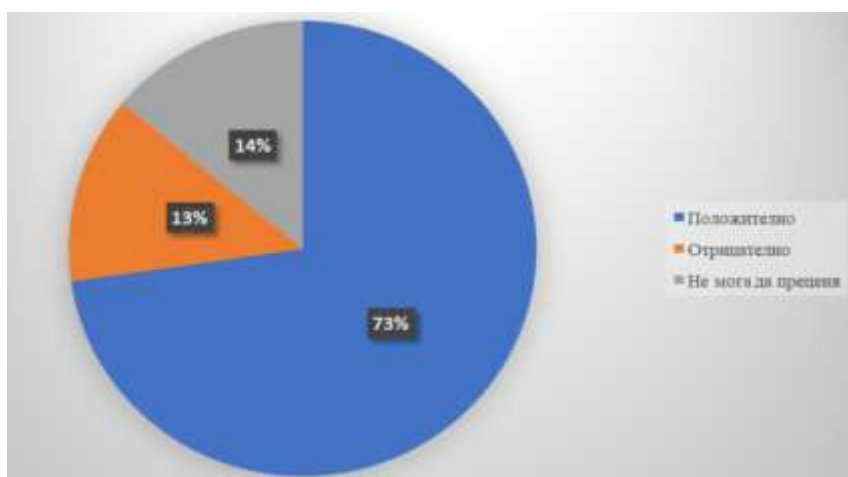
- 73 % от полицейски служители са отговорили положително;

- 14 % са отговорили отрицателно;

- 13 % не могат да преценят.

Видно от посочените резултати, повече от 2/3 от анкетиранияте полицейски служители или 73 % подкрепят възстановяването на краткосрочните присъствени курсове с откъсване от работата, което ще доведе до законосъобразно, целесъобразно и ефективно използване на физическа сила и помощни средства от полицейските органи.

В тази връзка следва МВР да организира редовното провеждане на присъствени курсове в Академията на МВР или в центровете за специализация и професионална подготовка, в хода на които да се планира теоретично и основно практическо обучение, като полицейските служители използват физическа сила и помощни средства в обстановка, наподобяваща в максимална степен действителността (Фигура 1).

Фигура 1. Резултат от получените отговори на Въпрос № 8 „Как гледате на предложението за възстановяване на обучението, свързано с използването на физическа сила и помощни средства от полицейските органи в рамките на 3-дневни или 5-дневни курсове?“

(Източник: Разработена от автора)

Изводите и препоръките относно ефективността в обучението на полицейските органи при използването на физическа сила и помощни средства мога да бъдат очертани в следните направления:

От теоретичния и емпиричен анализ може да се направи извод, че към настоящия момент подготовката на полицейските служители по месторабота е в известна степен неефективна и е целесъобразно да се промени времето, начина и подхода в обучението.

Настоящият вид обучение, например, не обхваща съществени елементи от процеса по прилагане на физическа сила и помощни средства – наблюдение, анализ на фактическата обстановка, вземане на решение и практическото прилагане на правомощието⁶. Обучението обхваща единствено тактическото изпълнение по команди на техники, блокове, удари, падания, събаряния, заемане на позиции, въздействие с палки и поставяне на белезници. Необходимо е провеждането на обучения, в хода на които служителите да придобият навика, независимо от създалата се конфликтна ситуация, да могат своевременно да направят оценка на фактическата обстановка, да преценят дали е налице абсолютна необходимост и да предприемат най-правилните действия с оглед на изпълнение на служебните си задължения. Това се налага, както от гледна точка на спазването на законодателството, така и от гледна точка на защитата и гарантирането на правата и свободите на всички лица, намиращи се под юрисдикцията на страната.

Целта при използването на сила, в никакъв случай, не е нанасянето на удари с цел физическо увреждане или умъртвяване на лицето. Целите трябва да се свеждат до неговото неутрализиране и предаването му на органите на правосъдието.

В тази връзка, освен наличието на правни и тактически знания и умения, следва да се организират и обучения, в хода на които полицейските служители да се подготвят психологически, за да могат да игнорират негативното отношение на правонарушителя, агресията, провокацията и т.н., да придобият умение да се ориентират бързо в обстановката, а не да вземат прибързано и незаконосъобразно решение, под въздействието на адреналина и възникналото в тази връзка емоционално състояние.

Само добре подготвените юридически, психологически и владеещи тактиките и техниките за контрол и самозащита полицаи, могат в критични ситуации, да изпълняват законосъобразно служебните си задължения.

---

⁶ Методически указания по тактическа подготовка на служителите от звената по чл. 44 от Закона за МВР, утвърдени със Заповед № 81213-758 от 15.06.2022 г. на министъра на вътрешните работи.

Създаването и поддържането на ефективна организация и постоянното усъвършенстване на формите и методите за подготовка и обучение на служителите, следва да е основно задължение на ръководния състав от полицията.

Смятаме за важно, полицейските служители да бъдат обучавани за критичните ситуации, които могат да възникнат във всеки един момент при изпълнение на служебните им задължения. В тази връзка, следва да се развива тяхната увереност и същите да придобият уменията своевременно и правилно да оценяват фактическата обстановка, да преценят дали изпълнението на конкретната задача може да се постигне единствено с използването на физическа сила и помощни средства, и да изберат най-правилния начин за изпълнението на служебното си задължение. Това е приложимо и към ръководния състав.

Ето защо, следва да се организират редовни обучения, в хода на които да се анализират случаи и казуси на неправомерно използване на физическа сила и помощни средства, както и на констатирани пропуски, именно в дейността и разпорежданията на ръководния състав.

На този етап от обучението да се набляга на уменията за извършване на бърз и качествен анализ на оперативната обстановка, правилната разстановка на силите и средствата и в тази връзка правилната преценка дали и в кой точно момент да разпоредят и съответно да прекратят използването на физическа сила и помощни средства, от служителите на терен.

Разглеждането на случаите, при които се е наложило използването на физическа сила и помощни средства от полицейските служители, също се явява пропуск в организацията на дейността. Казусите, свързани с това дали е било взето правилно решението или не, дали е използвана неправомерно сила или не, следва да се анализират от ръководния и изпълнителския състав в съответната структура на МВР. По този начин ще се изведат добрите практики, ще се установят пропуски, грешки и т.н., а обучаемите ще разширят познавателния си хоризонт и така в един бъдещ, почти идентичен казус, е възможно да се справят по-добре.

Като извод и препоръка следва да отбележим, че извършването на реален анализ на ситуации като релевантен метод в обучението на полицейските служители във връзка с използването на физическа сила и помощни средства.

Рационален подход, например, е и въвеждането и използването на камери, поставени на униформите на полицейските служители, което ще предостави богата практическа база за ситуации, свързани с прилагането на физическа сила и помощни средства.

Към настоящия момент видеозаснемане с такива устройства се използват от полицейските служители от структурните звена на „Пътна полиция“, чиято дейност е свързана с контрола на пътното движение, от полицейските служители, извършващи патрулно-постова дейност и от част от униформените служители в структурите на Главна дирекция „Гранична полиция“. В някои полицейски структури на МВР са назначени и видеооператори, които при провеждането на масови мероприятия извършват видеозаснемане на рисковите и конфликтни ситуации, но мярката не е достатъчно ефективна.

Предложението е на униформите на органите на МВР, особено на участващите в опазването на обществения ред, по време на масови мероприятия, да бъде поставена камера, която функционално да извършва видео и аудио запис. По този начин ще се установят какви са пропуските в дейността на полицейските органи, кога същите използват физическа сила и помощни средства неправомерно, както и кога тези техни действия могат да се ползват като добра практика в обучението. С основание може да се направи извод, че ако при провеждането на масови мероприятия е налице видеонаблюдение, то същото ще доведе до осигуряването на прозрачност на действията на органите на МВР, ще се осигури до голяма степен защита на правата на гражданите и ще е налице още една възможност за установяване на факти и обстоятелства при възникнали спорни ситуации – дали полицейските служители са използвали законосъобразно физическа сила и помощни средства или не.

Практиката показва, че използването на камери, поставени на униформите на полицейските служители, е въведено в Съединените американски щати още през 2014 г. (Димитров, 2014). През 2018 г. полицейските органи в Германия също са екипирани с камери на униформите, като целта е сигурност, както за самите тях, така и за гражданите (БНТ 1, 2018).

През 2022 г. такава практика е въведена и в Кралство Испания за да се гарантира прозрачност на действията на униформените полицаи (БТА, 2022). През 2023 г. сръбските полицаи също са оборудвани с камери на униформите си, за да гарантират прозрачност на действията си и безопасност за гражданите (24 часа, 2023).

Предвид гореизложеното, можем да смятаме, че с използването на този вид камери и от българските служители на МВР, до голяма степен ще се намали и/или предотврати незаконосъобразното използване на физическа сила и помощни средства.

От една страна, ще е налице още една гаранция за защита на правата на гражданите, а от друга и самите граждани ще имат мотивацията да спазват законите и определени нива на етика в общуването с органите на МВР. Предимството е наличието на

ефективна възможност да се докаже кой, кога и какви действия е извършил – полицейският служител законосъобразно е използвал физическа сила и помощни средства или не в конкретна ситуация.

С осигуряването на възможност да бъдат записвани гражданите и действията на полицейските органи, при участието на същите в масови мероприятия, ще се предотврати до голяма степен настъпването на инциденти.

Видеозаписите от камерите на униформените полицейски служители ще са от съществена ползва и за обучението на органите на МВР. След подробен анализ на съдържанието им ще е обективно възможно да се изведат изводи кога и при какви ситуации най-често е налице незаконосъобразно използване на физическа сила и помощни средства. Ще е възможно да се наблюдават реални действия в реални ситуации, с цел ефективно обучение на полицейските служители.

Това предложение особено важи по отношение на използването на помощни средства, като през последните години се наблюдава незаконосъобразно прилагане на същите. В този смисъл ефективното обучение на полицейските служители следва да се свързва с т.нар. „Учене през целия живот“ (LLL – Lifelong Learning), която е популярна идея в Европейския съюз и в развития свят. Чрез перманентното получаване на нови знания и умения, ще е налице мотивация и постигане на професионални успехи, защото образованието и обучението и то през целия живот, са ключови фактори за сигурността (Стоицова, 2022).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Проблемът с противодействието на престъпленията и опазването на обществения ред във всяка една страна е перманентно актуален, като паралелно с вземането на съответните мерки се цели и зачитане и гарантиране на правата и на свободите на лицата, намиращи се под юрисдикцията на съответната страна.

Противодействието на престъпността налага наличието на законодателство, създаването на съответните органи, тяхното обучение и добра организация на работа, с оглед постигането на траен и ефективен резултат.

Противодействието на престъпността и опазването на обществения ред, в контекста на зачитане и гарантиране на основните права и свободи на всички граждани, са от първостепенно значение за всяка държава. Тази дейност в основната си част е поверена на органите на Министерството на вътрешните работи и по-конкретно на служителите с полицейски правомощия, на които са възложени определени дейности.

За изпълнението на същите, със Закона за МВР, на полицейските служители са предоставени правомощия. Важно е да се отбележи, че от правната им регламентация и организацията на дейността им зависи до голяма степен ефективността в ежедневната им дейност по превенция и противодействие на закононарушенията.

Ежегодно в анализите за дейността на полицейските органи се отчита голям брой задържани лица, наложени мерки за административна принуда и административни наказания. Това по недвусмислен начин означава, че е налице висок ръст на правонарушенията и е необходимо ефективното им противодействие.

Разбира се, за всичко това има и обективни причини – икономически, социални, политически, които на този етап генерират престъпност, а реформите са неефективни и не водят до отстраняване на криминогенните фактори. Особено негативно влияние имат миграционният натиск и трансграничната престъпност, които са проблем от европейски и световен мащаб. Налице е и политическа криза в страната, което води до разнопосочни или въобще до липса на реформи, което оказва негативно влияние на противодействието на престъпността и на нарушенията на обществения ред в страната.

В тази връзка, противодействието на престъпността и опазването на реда в страната е един от приоритетите за държавата, като тази специфична дейност е възложена на МВР. Дейността на служителите с полицейски правомощия е стриктно регламентирана в Закона за МВР, като едно от правомощията им е използването на физическа сила и помощни средства.

Гореизложеният анализ показва наличието на пропуски и неефективна организация в процеса на обучението на полицейските служители, което с основание е предпоставка за препоръка за организиране на редовни краткосрочни курсове за обучение, както на изпълнителския, така и на ръководния състав на МВР с полицейски правомощия. За да са ефективни, същите следва да се провеждат извън работното място – в Академията на МВР или в центровете за специализация и професионална подготовка.

Необходимо е процесът на обучение да включва теоретично и основно практическо обучение, като полицейските служители, под надзора на инструктори, да използват сила и помощни средства в обстановка, наподобяваща в максимална степен действителността. Императивно следва да се изучават подробно случаите на използване на физическа сила и на помощни средства, както като пропуски, неправилно или незаконосъобразно вземане на решение и прилагане на правомощието, така и като добри практики. Целта е служителите да придобият знания и опит, които ще могат да приложат в бъдеще, без да им липсва увереност в действията. По този начин може да се постигне

„целенасоченото обвързване на целите и метриката за измерване на резултатите, увеличената отговорност чрез постигане на индивидуалното приемане, усещането за цел, бързи и убедителни действия за балансирано отношение към задачите и хората, от гледна точка на ключовите аспекти в управлението на човешките ресурси“ (Стефанова и Василев, 2022, с. 97).

Осъзнат е и фактът, че служителите няма как да са напълно подготвени, защото всяка една ситуация има своята специфика и нюанси, както по отношение на обективните, така и по отношение на субективните фактори. Разглеждането на идентични казуси, осигурява възможността за вземането на правилно, ефективно и законосъобразно решение. Това е знание, което ще дава бърза и точна преценка на полицейските служители, в реална ситуация, дали и как да използват физическа сила и помощни средства, гарантирайки живота и здравето на правонарушителите и на другите граждани.

Във връзка с обучението, но и с цел гарантиране на прозрачност на действията на полицейските органи, е направено и предложение за използването на камери, поставени на униформите им, особено по отношение на пряко отговорните за опазването на обществения ред и правата на гражданите, при провеждането на масови мероприятия. Видеонаблюдението ще осигури до голяма степен защита на правата на гражданите и ще е налице още една възможност за установяване на факти и обстоятелства при възникнали спорни ситуации – дали полицейските служители са използвали законосъобразно физическа сила и помощни средства или не.

С цел ефективно обучение на служителите с полицейски правомощия, е предложено да се използват именно видеозаписите от камерите на униформените полицейски органи. След подробен анализ на съдържанието на същите, ще е обективно възможно да се направят изводи кога и при какви ситуации е налице незаконсъобразно използване на физическа сила и помощни средства, за да не се допускат подобни действия за в бъдеще.

С основание може да се предложи Наредбата за професионалното обучение на служителите от Министерството на вътрешните работи, утвърдена със заповед на министъра на вътрешните работи № 8121з-433 от 16 март 2017 г., да бъде изменена и допълнена с посочените предложения, с цел ефективно обучение на служителите с полицейски правомощия.

Системата за сигурност защитава ценностите, а образованието възпитава тази ценностна система, ето защо полицейските служители следва да бъдат перманентно образовани и обучавани, за да могат да гарантират наличието на една сигурна среда за българските граждани (Маринов, Стойков и Маринов, 2017).

Ефективни резултати и законосъобразно изпълнение на служебните задължения от органите на МВР ще е налице само, когато същите имат съответните знания и умения, а това налага всеобхватно обучение.

ЛИТЕРАТУРА:

- БНТ 1. (2018, Януари 6). *Германските федерални полицаи ще носят камери от средата на месеца*. <https://bntnews.bg/bg/a/germanskite-federalni-politsai-shche-nosyat-kameri-ot-sredata-na-mesetsa> // БНТ 1. (2018, Януари 6). *Германските федерални полицаи сhte nosyat kameri ot sredata na mesetsa*. <https://bntnews.bg/bg/a/germanskite-federalni-politsai-shche-nosyat-kameri-ot-sredata-na-mesetsa>
- БТА. (2022, Август 9). *Испанските полицаи вече са с камери към униформите*. DARIKNEWS. <https://dariknews.bg/novini/sviat/ispanskite-policaiv-veche-sa-s-kameri-kum-uniformite-2320604> // БТА. (2022, Август 9). *Испанските полицаи вече са с камери към униформите*. DARIKNEWS. <https://dariknews.bg/novini/sviat/ispanskite-policaiv-veche-sa-s-kameri-kum-uniformite-2320604>
- Генова, В., и Колев, К. (2011). *Използване на физическа сила от органите на полицията*. София: НИКК-МВР. // Genova, V., i Kolev, K. (2011). *Izpolzvanе na fizicheska sila ot organite na politsiyata*. Sofiya: NIKK-MVR.
- 24 часа. (2023, Август 16). *От септември сръбските полицаи ще са с камери към униформите си*. <https://www.24chasa.bg/mezhdunarodni/article/15184650> // 24 Chasa. (2023, Август 16). *От septemvri srabskite politsai shte sa s kameri kam uniformite si*. <https://www.24chasa.bg/mezhdunarodni/article/15184650>
- Димитров, Д. (2014, Декември 06). *Полицайте в Ню Йорк ще носят камери*. HiComm. <https://hicomm.bg/hronika/policaite-v-nu-jork-shte-nosjat-kameri.html> // Dimitrov, D. (2014, Dekemvri 06). *Politsaite v Nyu York shte nosyat kameri*. HiComm. <https://hicomm.bg/hronika/policaite-v-nu-jork-shte-nosjat-kameri.html>
- Закон за Министерството на вътрешните работи*, Обн. ДВ. бр. 53 от 27 Юни 2014 г., с посл. изм. и доп. ДВ. бр. 19 от 5 Март 2024 г. <https://iasp-sofia.mvr.bg/dhr/дирекцията/Нормативна-уредба>
- Маринов, Р., Стойков, С., и Маринов, П. (2017). Образование, обучение и управление в сферата на сигурността. *Сборник с доклади от конференция „Майски четения“*. Съюз на учените в България, клон Велико Търново.

https://www.researchgate.net/publication/330289477_OBRAZOVA_NIE_OBUCENIE_I_UPRAVLENIE_V_SFERATA_NA_SIGURNOSTTA // Marinov, R., Stoykov, S., i Marinov, P. (2017). Obrazovanie, obuchenie i upravlenie v sferata na sigurnostta. *Sbornik s dokladi ot konferentsiya "Mayski cheteniya"*. Sayuz na uchenite v Balgariya, klon Veliko Tarnovo. https://www.researchgate.net/publication/330289477_OBRAZOVA_NIE_OBUCENIE_I_UPRAVLENIE_V_SFERATA_NA_SIGURNOSTTA

Методически указания за използване на различни видове техники за използване на физическа сила и помощни средства, технически характеристики и правила за безопасност при употребата и съхранението им, рег. № 8121з-904 от 01.08.2018 г., МВР, С.;

Наредба № 8121з-418/14.03.2017 г. за реда за употреба на физическа сила и помощни средства от служителите на МВР. <https://lex.bg/bg/laws/ldoc/2137062492>

Наредба за професионалното обучение на служителите от Министерството на вътрешните работи, утвърдена със заповед на министъра на вътрешните работи № 8121з-433 от 16 март 2017 г. <https://iacr-sofia.mvr.bg/dhr/дирекцията/Нормативна-уредба>

Специализирана методика за подготовка по полицейска лична защита на служителите от Министерството на вътрешните работи“, рег. № 8121з-1384/27.10.2021 г., МВР, С.

Стефанова, Д., и Василев, В. (2022). Ефективна лидерска комуникация в мениджмънта на кризи – в търсене на комплексен модел с фокус към бъдещето. *Сигурност и отбрана*, (1), 96-104. <https://institute.nvu.bg/sites/default/files/inline-files/2022-1-09-stefanova-vasilev.pdf> // Stefanova, D., i Vasilev, V. (2022). Efektivna liderska komunikatsiya v menidzhmanta na krizi – v tarsene na kompleksen model s focus kam badeshteto. *Sigurnost i otbrana*, (1), 96-104. <https://institute.nvu.bg/sites/default/files/inline-files/2022-1-09-stefanova-vasilev.pdf>

Стоицова, Т. (2022). Възпитание, обучение, сигурност: и усмивката може да бъде заповед. Психологически щрих. *Сигурност и отбрана*, (1), 53-58. <https://institute.nvu.bg/sites/default/files/inline-files/2022-1-05-stoitsova.pdf> // Stoitsova, T. (2022). Vazpitanie, obuchenie, sigurnost: i usmifkata mozhe da bade zapoved. Psihologicheski shtrih. *Sigurnost i otbrana*, (1), 53-58. <https://institute.nvu.bg/sites/default/files/inline-files/2022-1-05-stoitsova.pdf>

Стойков, С. (2022). Дилема на (не)сигурността и добавената стойност на образованието за сигурност. *Сигурност и отбрана*, (2), 58-81. <https://institute.nvu.bg/sites/default/files/inline-files/2022-2-04->

stoykov.pdf // Stoykov, S. (2022). Dilema na (ne)sigurnostta i dobavenata stoynost na obrazovaniето за sigurnost. *Sigurnost i otbrana*, (2), 58-81. <https://institute.nvu.bg/sites/default/files/inline-files/2022-2-04-stoykov.pdf>

Тимчев, Л., и Попов, П. (2012). *Действия на полицейските органи при задържане на лица, използване на физическа сила, помощни средства, оръжие и конвоирание*. София: Академия на МВР. // Timchev, L., i Popov, P. (2012). *Deystviya na politseyskite organi pri zadarzhane na litsa, izpolzване na fizicheska sila, pomoshтни sredstva, orazhie i konvoirane*. Sofiya: Akademiya na MVR.

Тимчев, Л. (2020). *Правомощия на полицейските органи по Закона за МВР*. София: Академия на МВР. // Timchev, L. (2020). *Pravomoshtiya na politseyskite organi po Zakona za MVR*. Sofiya: Akademiya na MVR.